

Anaokulu Çocuklarının İfade Edici Dil Becerilerinin İncelenmesi*

Gülcihan ŞAHAN AKPUNAR**

MEB Öğretmen, MS, Türkiye

Gökhan DUMAN***

Gazi Eğitim Fakültesi, Ph.D, Türkiye

Gönderilme Tarihi (Received): 09/09/2019

Kabul Tarihi (Accepted): 27/12/2019

Yayınlanma Tarihi (Published): 30/12/2019

Özet

Bu araştırma okul öncesi eğitime devam eden çocukların ifade edici dil becerilerinin incelenmesi amacı ile hazırlanmıştır. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara, Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Malatya ve Yozgat illerinde anaokulu ve anasınıfına devam eden 36-72 aylık 420 çocuk oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından geliştirilen ifade edici dil becerileri ölçeği 50 madde, 5 alt boyut ve 20 başlıktan oluşmaktadır. Puanlayıcılar arası güvenilirliğin sağlanması amacı ile 15 çocuk üç uygulayıcı tarafından test edilmiştir. Uygulayıcılar arası güvenilirliğin sağlanması üzerine araştırma verileri aynı üç uygulayıcı tarafından toplanmıştır. Toplanan verilerin analizinde SPSS-25 paket programı kullanılmıştır. Analiz sonuçları kız ve erkek çocuklarının benzer ifade edici dil becerilerine sahip olduğunu göstermiştir. Ancak yaş grubu büyüdükçe ifade edici dil becerilerinde anlamlı düzeyde bir artış olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, ifade edici dil becerileri, ölçek

Analyzing Preschool Children's Expressive Language Skills

Abstract

The purpose of this study was to develop a scale appropriate for the children in early childhood that can be used to measure their expressive language skills. The research model is a descriptive study in the screening model. The sampling of the study consisted 420 preschool and kindergarten children at the age of 36-72 months-old and in the cities of Ankara, Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Malatya and Yozgat in the 2018-2019 academic year. The scale was established with 50 items, 5 sub-dimensions and 20 titles. For the purpose of analyzing interrater reliability, 15 children were coded by 3 educator. After establishing interrater reliability, the rest of the data was collected by these 3 educators separately. Data was analyzed using SPSS-25. Results showed that there wasn't significant difference between the expressive language skills of girls and boys. On the other hand, older age children's expressive language skills were significantly higher comparing to younger ones.

Keywords: Preschool, expressive language skills, scale

* Bu çalışma "İfade Edici Dil Becerileri Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları" adlı tezden üretilmiştir.

** Sorumlu yazar (e-mail): gulcihansahan@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-8650-3594

GİRİŞ

Yaşamın ilk yılları, çocuk açısından gelişim alanlarında kritik dönemlerin yoğun olarak yaşandığı ve bireyin sağlıklı gelişiminin temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu dönem, bireyin yetişkinlikte nasıl bir birey olacağını da büyük ölçüde belirlemektedir. Bu nedenle çocukların içinde buldukları gelişim dönemleri ve bu dönemlerin özelliklerini bilmek hem çocukların gelişimlerini desteklemek hem de olabilecek aksaklıkları zamanında tespit etmek adına oldukça önemlidir.

Dil kullanımı hem sosyalleşmenin simgesi hem de toplumdaki bireylerin birbiri ile olan ilişkilerini sağlayan araçtır (Temizyürek, 2008). Bunların yanı sıra düşünme, kavram gelişimi, muhakeme, ilişki kurma, problem çözme, bellek ve planlama gibi zihinsel süreçleri de etkilemektedir (Senemoğlu, 1989). Dil gelişimi ses, sembol ve sözcük gibi dile ait birimlerin yine dile ait kurallar bütünü içerisinde kullanılmasını kapsayan bir süreçtir. Dil gelişim süreci doğumla birlikte başlar ve yaşam boyu devam eder. Ancak bu süreçte yaşamın ilk 10 yılı, özellikle de okul öncesi yılları kritik öneme sahiptir (Senemoğlu, 1989). Dünyaya gelen bütün çocukların kendi dillerini 2 ile 5 yaşları arasında öğrendikleri görülmüştür. Çocuğun çevresi ile iletişimi sonucunda model alma, taklit, pekiştirme ya da bilişsel süreçlerin devreye girmesi gibi yollarla dil kazanımını sağlar (Dağabakan & Dağabakan, 2007, s.3). Bebekler ilk aylarda, temelde benzer sesleri çıkarmaktadırlar. Ancak çevrelerinden aldıkları ses uyarımları ile kendi dillerine ait ses gruplarına yönelmektedirler. Bu çevresel ses uyarımlarının yeterli düzeyde sağlanmadığı durumlarda ise çocukların dil yeteneklerinde körelme olduğu görülmüştür (Megep, 2013).

Araştırmacılar, dil gelişimine ilişkin incelemeleri oldukça heyecan verici bulmaktadırlar. Çünkü çocuğun dile olan yeteneğinin gelişimi olağanüstü bir hızla gerçekleşmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda tüm dillerde çocukların birçoğunun ilk sözcüklerini 12-18 ay civarında söyledikleri görülmüştür. Çocuklar 4 yaşına geldiklerinde ise şaşılacak derecede karmaşık cümleler kurabilmektedirler (Yavuzer, 2017). Dil gelişiminin bu denli hızlı olması, araştırmacıların ilgisini çektiği gibi bu hızlı gelişimin nasıl açıklanabileceği konusunda çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Davranışçı kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel kuram ve psikolinguistik kuram psikologların dil edinimi ile ilgili farklı görüşlerinden ortaya çıkan kuramlardır (Tümkiye, 2017). Bu çalışmalar da bize dil gelişiminin üzerinde önemle durulmasını bir kez daha göstermektedir.

Erken çocukluk döneminde dil gelişiminin oldukça hızlı olması, bu dönemdeki dil gelişim süreçleri ve öğrenme yaşantılarının ileriki yıllara katkısının büyük önem arz etmesi gibi etkenler düşünüldüğünde çocuğun dil gelişiminin değerlendirilmesinin gerekliliği öne çıkmaktadır. Dil gelişimini değerlendirmenin temel amaçları, her çocukta birbirinden farklı olabilen dil becerilerini tanımlamak, belirlemek ve olası bir problemde izleme ve yönlendirme yapabilmektir. Dil ile ilgili problemleri erken belirlemek etkin bir müdahalenin ilk basamağıdır. Erken tanı sayesinde yapılan yönlendirme ve gerekli müdahale ile çocuğun dil gelişimine destek verilir. Bu sayede yaşanabilecek sosyal ve duygusal problemlerin, akademik becerilerde yaşanabilecek sıkıntıların önüne geçilerek çocuğun yaşam kalitesi artırılabilir.

Dil gelişim alanında oluşabilecek bir problem çocuğun sosyal, bilişsel ve duygusal gelişim alanlarını da olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle dil gelişiminde oluşabilecek problemlerin ya da aksamaların önceden tespit edilmesi erken müdahale ya da alternatif eğitimler için son derece önemlidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Yapılan araştırmada okul öncesi eğitime devam eden çocukların ifade edici dil becerilerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda çocukların demografik özelliklerine göre ifade edici dil becerileri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç bağlamında yapılan araştırma tarama modeli niteliğindedir. Tarama modeli var olan bir durumu olduğu şekli ile ifade eden araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2007).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Malatya, Yozgat ve Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı resmi anaokulu ve anasınıfı bünyesinde eğitim gören 3-6 yaş aralığında olan 98661 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında belirlenen evren içerisinde kolaylıkla bulunabilen örnekleme yöntemi ile ulaşılan, anaokulu ve anasınıfa devam eden 36-72 ay arası 420 çocuk çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen İfade Edici Dil Becerileri Gelişim Ölçeği ile elde edilmiştir. Testin oluşturulmasında öncelikle kuramsal yapı gözden geçirilmiştir. Ardından dil gelişimi ile ilgili alanyazında benzer amaçla geliştirilmiş araçlar incelenmiştir. Alanyazın ve benzer amaçla geliştirilmiş araçların incelenmesinin ardından okul öncesi dönem çocuklarının ifade etme becerilerine yönelik sözcük, cümle ve kısa olay örgüleri belirlenerek 20 başlık oluşturulmuştur. 20 başlık için de ölçülmek istenen beceri baz alınarak farklı alt maddeler eklenmiştir. Testte yer alacak sözcüklere karar verdikten sonra birçok resmin bulunduğu bir resim havuzu oluşturulmuştur. Havuzda yer alan resimlerden, sözcükleri en iyi tanımlayabilecek, diğer sözcükleri çağrıştıracak nesnelere arındırılmış ve görüntü kalitesi net olan resimler seçilmiştir. Ayrıca testte yer alan bir madde için 2 adet kısa masal yazılmıştır.

Testin maddeleri ve materyalleri Türkçe, çocuk gelişimi, okul öncesi eğitimi, ölçme ve değerlendirme, psikoloji ve eğitim bilimleri alanlarının dâhil olduğu 10 kişiden oluşan uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman önerileri doğrultusunda maddelerin ifadelerinde değişiklikler yapılmış ve bazı alt maddeler çıkarılmıştır. Değerlendirme ölçeğinin 20 başlığı ve bu başlıkları oluşturan alt maddeler ile birlikte toplamda 50 değerlendirme maddesi olacak

şekilde tasarlanmıştır. Belirlenen 50 maddeye ilişkin puanlamada yapar ise 1 yapmaz ise 0 şeklinde değerlendirme kriteri eklenmiştir. Hazırlanan 50 ölçek maddesinin uzman görüşüne sunulmuş uygun, kısmen uygun ve uygun değil ise açıklamasını yapacak şekilde görüş alınmıştır. Alınan görüşler neticesinde sadece ikinci uzman 47, 48, 49 ve 50. maddelerin soru yönergelerini karmaşık bulduğu için kısmen uygundur şeklinde görüş bildirmiştir. Ölçeğin 50 maddelik 20 başlıklı şekli uzman görüşleri çerçevesinde değerlendirilerek görüş ayrılığı ve görüş birliğine dayalı madde güvenilirlikleri hesaplanmıştır. Uzmanlar arasındaki güvenilirlik için “*Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)*” ile elde edilen sonucunun 0.70 den daha yüksek bir sonuç vermesi beklenir (Miles & Huberman, 1994). Bu bağlamda ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeği ile ilgili ölçek maddelerine ait madde güvenilirliklerinin 1,00 olduğu yani her bir maddenin değerlendirme ölçeğinde kalabilecek güvenilirlik katsayısına sahip olduğu görülmektedir. Oluşturulan 50 maddelik değerlendirme ölçeğinin çocukların değerlendirme sürecinde puanlayıcılar arası uyum sağlanması durumunda ölçeğin tek bir puanlayıcının değerlendirmesi ile güvenilir ölçümler yapılacağını ispatlamak için 15 çocuk ölçek kullanılarak ana uygulamadan önce üç uzman tarafından değerlendirilmiş ve Kendall’ın Uyum Katsayısı (W) hesaplanmıştır. Kendall’s W katsayısı parametrik olmayan bir istatistik türü olup puanlayıcılar arası uyumu ortaya çıkaran bir yöntemdir.

Ön uygulamada 15 çocuk ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeği kullanılarak 50 madde üzerinden 3 puanlayıcı tarafından puanlanmış ve puanlayıcılar arası uyum katsayısı Kendall’S W istatistik sonucu Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Puanlayıcılar Arası Uyum İçin Kendall's W İstatistik Sonuçları

Değerlendirme Ölçek Puanı	Ortalama	Standart Sapma	Minimum Değer	Maksimum Değer
Puanlayıcı 1	45,73	1,33	44,00	49,00
Puanlayıcı 2	42,67	1,68	40,00	46,00
Puanlayıcı 3	42,20	2,01	40,00	45,00
Kendall's W=0,79	p=,000*			

*p<,05

Tablo 1 incelendiğinde üç uzmanın 15 çocuğu değerlendirmesi sonucu elde edilen puanlar arasında uyumu ortaya çıkaran Kendall’s W uyum istatistiğinin 0,79 ile yüksek düzeyde uyumlu olduğu ve p=,000<,05’e göre anlamlı bir uyuma sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ölçek maddeleri ile ifade edici dil becerileri değerlendirilen çocukların uzmanların puanlamaları sonucu doğru bir değerlendirme yapılabilecek ölçek niteliği taşıdığı tek bir puanlayıcı kullanarak çocukların ifade edici dil becerilerinin rahatlıkla ölçülebileceği görülmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacına uygun olarak toplanan veriler SPSS-25 paket programına işlenmiştir. Öncelikle verilerin dağılımları incelenmiştir ve uç değer ve kayıp veri gösteren veri olmadığı tespit edilmiştir. İfade edici dil becerileri ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine

ilişkin Kolmogorov-Smirnov istatistiğine dayalı normal dağılım varsayımları Tablo 9’da incelendiğinde normal dağılım varsayımını karşılamadığı puanların normal dağılım göstermediği görülmektedir. Ölçeklere ait elde edilen puan dağılımının sürekli veri olduğu ve eşit aralıklı ölçek düzeyinde olduğu görülmektedir. İki örneklemin (grup) birbirinden bağımsız olması, bağımlı değişkenlerin aralık veya oran ölçek düzeyinde ölçülmüş olması, normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanması parametrik test varsayımlarını karşılamaktadır. (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007). Bu bağlamda parametrik test varsayımları karşılanmadığından çocukların demografik özelliklerine göre karşılaştırmalarda nonparametrik istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 2. İfade Edici Dil Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Alt Faktörleri ve Geneline İlişkin Puanlara Ait Kolmogorov-Smirnov Z Testi Sonuçları

	Z İstatistiği	sd	p
Özelliklerini İfade Etme	,487	420	,000*
Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma	,193	420	,000*
Cümleleri Tekrar Etme	,353	420	,000*
Görsel Materyalleri Okuma	,340	420	,000*
Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme	,414	420	,000*
İfade Edici Dil Becerileri Değerlendirme Ölçeği	,184	420	,000*

*p<,05

İfade Edici Dil becerileri Değerlendirme Ölçeği’nin geçerlik ve güvenirlik aşamalarında uzman görüşlerine dayalı madde güvenirlikleri hesaplanmıştır. Okul öncesi döneminde olan 15 çocuğa ölçek uygulanarak ve 3 puanlayıcı tarafından puanlandırılarak puanlayıcılararası uyumu hesaplamak için Kendall’s W istatistiği hesaplanmıştır. Beş alt ölçek kendi içerisinde tutarlılık göstererek ölçeğin bütününe oluşturması için 5 alt faktör olarak toplam puanları alınarak genel bir faktör ile DFA modeli kurulmuştur. Kurulan bu model ile ölçeğin 5 alt faktörde ve ölçeğin genelinde karşılaştırmalar yapılabileceği geçerlik çalışması ile doğrulanmıştır. Ölçeğin genelini oluşturan beş alt faktörlü yapının güvenirlik analizi ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ile hesaplanmıştır. Çocukların ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin beş alt faktör ve geneline ilişkin beceri düzeylerinin dağılımlarına ortaya çıkarmak için betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum değer ve maksimum değer) hesaplanmıştır. Çocukların cinsiyetlerine göre ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ve beş alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasındaki farklılıklara Mann-Whitney U Testi ile bakılmıştır. Çocukların yaşlarına göre ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ve beş alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasındaki farklılıklara Kruskal-Wallis H testi ile bakılmış ve anlamlı farklılıkların hangi yaş aralıklarında olduğunun tespiti için her bir yaş grupları arasındaki farklılığa Mann-Whitney U testi yapılarak raporlanmıştır. Çocukların ölçeğin geneli ve alt faktörlerine ait beceri düzeyleri arasındaki ilişkiye Spearman’s Rho analizi ile bakılmıştır.

BULGULAR

Tablo 3. Çocukların İfade Edici Dil Becerileri Ölçeğinin Geneli ve Alt Faktörlerine Ait Puan Dağılımlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	N	Minimum	Maximum	\bar{X}	S
Özelliklerini İfade Etme	420	1,00	4,00	3,78	0,55
Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma	420	4,00	14,00	11,07	2,67
Cümleleri Tekrar Etme	420	3,00	12,00	10,99	1,83
Görsel Materyalleri Okuma	420	4,00	9,00	8,26	1,19
Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme	420	2,00	9,00	8,33	1,39
İfade Edici Dil Beceri Değerlendirme Ölçeği	420	14,00	48,00	42,42	6,20

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların ifade edici dil becerileri ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin beceri düzeylerinin dağılımları görülmektedir. “Özelliklerini İfade Etme” alt faktörüne bakıldığında minimum puanın 1 ve maksimum puanın 4 olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta çocukların ortalamalarının $\bar{x}=3,78$ (S=0,55) beceri düzeyinde olduğu özelliklerini ifade etme becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. “Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma” alt faktörüne bakıldığında minimum puanın 4 ve maksimum puanın 14 olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta çocukların ortalamalarının $\bar{x}=11,07$ (S=2,67) beceri düzeyinde olduğu dil bilgisi yapılarını kullanma becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. “Cümleleri Tekrar Etme” alt faktörüne bakıldığında minimum puanın 3 ve maksimum puanın 12 olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta çocukların ortalamalarının $\bar{x}=10,99$ (S=1,83) beceri düzeyinde olduğu cümleleri tekrar etme becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. “Görsel Materyalleri Okuma” alt faktörüne bakıldığında minimum puanın 4 ve maksimum puanın 9 olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta çocukların ortalamalarının $\bar{x}=8,26$ (S=1,19) beceri düzeyinde olduğu görsel materyalleri okuma becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. “Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme” alt faktörüne bakıldığında minimum puanın 2 ve maksimum puanın 9 olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta çocukların ortalamalarının $\bar{x}=8,33$ (S=1,39) beceri düzeyinde olduğu dinlediklerine uygun yanıtlar verme becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir. İfade edici dil beceriler ölçeğinin geneline ilişkin puan dağılımına bakıldığında minimum puanın 14 ve maksimum puanın 48 olduğu görülmektedir. Bu alt boyutta çocukların ortalamalarının $\bar{x}=42,42$ (S=6,20) beceri düzeyinde olduğu yani çocukların ifade edici dil becerilerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Çocukların İfade Edici Dil Becerileri Ölçeğinin Alt Başlıklarına (20 Başlık) Ait Puan Dağılımlarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	N	Minimum	Maximum	\bar{X}	S
1.Cümleleri eksiksiz olarak tekrar eder.	420	,00	4,00	3,98	0,26
2.Sorulan bir soruya konu ile ilgili istenen bilgiyi içeren yanıtlar verir.	420	1,00	2,00	1,94	0,25
3.Niçin/Neden? Sorularına uygun yanıt verir.	420	,00	2,00	1,91	0,32
4.En az 3-5 sözcüklü cümleler kurar.	420	0	1,00	0,95	0,22
5.Eylem/olay bildiren tanıdık sözcükleri ekleri ile doğru olarak söyler.	420	,00	2,00	1,88	0,45
6.Adını ve soyadını tam olarak söyler.	420	,00	2,00	1,95	0,23
7.Yaşını tam olarak söyler.	420	,00	2,00	1,83	0,43
9.Resimlerde “ad bildiren” sözcükleri söyler.	420	,00	4,00	3,77	0,66
10.Belirli kavram kategorilerine ait sözcükleri söyler.	420	,00	2,00	1,79	0,52
11.Dinlediklerini bir süre sonra hatırlar.	420	,00	2,00	1,77	0,56
12. Olayları bir sıra ile izleyerek anladığını ifade eder.	420	,00	2,00	1,75	0,58
13.Karmaşık cümleleri eksiksiz tekrar eder.	420	,00	5,00	4,25	1,32
14.Resimlerdeki olayları betimleyebilir/hakkında konuşabilir.	420	,00	2,00	1,86	0,42
15.Yapım eklerini kullanır.	420	,00	2,00	1,79	0,52
16.Anlaşılması güç olan cümleleri eksiksiz tekrar eder.	420	,00	3,00	2,75	0,67
17.Özne-yüklem uyumunu ifade eder.	420	,00	3,00	2,65	0,72
18.Resimdeki olayları doğru cümlelerle betimler.	420	0	1,00	0,76	0,43
19.Sıfat ve zarf kullanarak anlamlı cümleler kurar.	420	,00	2,00	1,90	0,36
20.Kişi adlarını ve ad eklerini kullanır.	420	,00	6,00	3,54	2,14

Tablo 4 incelendiğinde çocukların ifade edici dil becerileri ölçeğinin alt faktörlerini oluşturan 19 başlıkta aldıkları puanların dağılımları görülmektedir. İncelenen alt başlıklara bakıldığında ortalama puanlarının maksimum puana yakın olmasından dolayı yüksek düzeyde beceri düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Fakat “Kişi adlarını ve ad eklerini kullanır” alt başlığına ilişkin ortalamanın maksimum puana uzak olduğu yani çocukların bu alt başlıkta orta düzey civarında bir beceriye sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5. Çocukların Cinsiyetlerine Göre İfade Edici Dil Becerileri Ölçeğinin Geneli ve Alt Faktörlerine Ait Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Özelliklerini İfade Etme	Kız	220	3,81	0,50	215,69	47452,00	-1,42	,156
	Erkek	200	3,75	0,60	204,79	40958,00		
Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma	Kız	220	11,10	2,60	210,92	46402,00	-,08	,940
	Erkek	200	11,04	2,74	210,04	42008,00		
Cümleleri Tekrar Etme	Kız	220	11,09	1,66	213,54	46978,00	-,63	,530
	Erkek	200	10,88	2,00	207,16	41432,00		
Görsel Materyalleri Okuma	Kız	220	8,25	1,19	209,97	46192,50	-,11	,914
	Erkek	200	8,27	1,20	211,09	42217,50		

Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme	Kız	220	8,43	1,19	213,01	46862,50	-,57	,570
	Erkek	200	8,22	1,58	207,74	41547,50		
İfade Edici Dil Beceri Değerlendirme Ölçeği	Kız	220	42,68	5,70	213,85	47047,50	-,60	,548
	Erkek	200	42,14	6,72	206,81	41362,50		

*p<,05

Tablo 5 incelendiğinde çocukların cinsiyetlerine göre ifade edici dil becerileri ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ilişkin beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı görülmektedir. “Özelliklerini İfade Etme” alt faktöründe kız çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=3,81$) ait sıra ortalamaları (215,69) ile erkek çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=3,75$) ait sıra ortalamaları (204,79) arasında $Z=-1,42$, $p=,156>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. “Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma” alt faktöründe kız çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=11,10$) ait sıra ortalamaları (210,92) ile erkek çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=11,04$) ait sıra ortalamaları (210,04) arasında $Z=-,08$, $p=,940>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. “Cümleleri Tekrar Etme” alt faktöründe kız çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=11,09$) ait sıra ortalamaları (213,54) ile erkek çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=10,88$) ait sıra ortalamaları (207,16) arasında $Z=-,08$, $p=,940>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. “Görsel Materyalleri Okuma” alt faktöründe kız çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=8,25$) ait sıra ortalamaları (209,97) ile erkek çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=8,27$) ait sıra ortalamaları (211,09) arasında $Z=-,11$, $p=,914>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. “Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme” alt faktöründe kız çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=8,43$) ait sıra ortalamaları (213,01) ile erkek çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=8,22$) ait sıra ortalamaları (207,74) arasında $Z=-,57$, $p=,570>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir. İfade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ilişkin kız çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=42,68$) ait sıra ortalamaları (213,85) ile erkek çocukların beceri ortalamalarına ($\bar{x}=42,14$) ait sıra ortalamaları (206,81) arasında $Z=-,60$, $p=,548>,05$ 'e göre anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir.

Tablo 6. Çocukların Yaşlarına Göre İfade Edici Dil Becerileri Ölçeğinin Geneli ve Alt Faktörlerine Ait Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

	Grup	N	Ortalam		Sıra Ortalamas	$X^2_{(sd:3)}$	p	Anlamlı Fark (İkili Karşılaştırma)
			a	S	ı			
Özelliklerini İfade Etme	51 ve Altı	105	3,60	0,69	179,96	38,31	,000*	4>1, 4>2
	52-55 Aylık	100	3,75	0,48	198,40			
	56-59 Aylık	58	3,71	0,75	210,57			
	60 ve Üzeri	157	3,95	0,32	238,61			
Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma	51 ve Altı	105	11,33	2,74	225,15	14,95	,002*	4>3
	52-55 Aylık	100	10,95	2,67	205,30			
	56-59 Aylık	58	9,90	2,82	158,08			
	60 ve Üzeri	157	11,40	2,64	228,38			

Cümleleri Tekrar Etme	51 ve Altı	105	10,43	2,36	184,39	23,45	,000*	4>1, 4>3
	52-55 Aylık	100	11,26	1,45	222,18			
	56-59 Aylık	58	10,45	1,94	173,48			
	60 ve Üzeri	157	11,38	1,45	234,20			
Görsel Materyalleri Okuma	51 ve Altı	105	8,06	1,21	183,59	21,13	,000*	4>1, 4>3
	52-55 Aylık	100	8,15	1,43	211,97			
	56-59 Aylık	58	7,93	1,46	182,70			
	60 ve Üzeri	157	8,59	0,75	237,84			
Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme	51 ve Altı	105	8,28	1,44	205,79	39,68	,000*	4>2, 4>3
	52-55 Aylık	100	7,97	1,49	175,50			
	56-59 Aylık	58	8,02	1,58	184,39			
	60 ve Üzeri	157	8,70	1,11	245,59			
İfade Edici Dil Beceri Değerlendirme Ölçeği	51 ve Altı	105	41,70	6,97	195,12	23,17	,000*	4>3, 4>1
	52-55 Aylık	100	42,08	5,91	200,50			
	56-59 Aylık	58	40,00	7,15	164,68			
	60 ve Üzeri	157	44,03	4,99	244,08			

*p<,05 Kategoriler: 51 ve Altı=1; 52-55 Aylık=2; 56-59 Aylık=3; 60 ve Üzeri=4

Tablo 6 incelendiğinde çocukların yaşlarına göre ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ve alt faktörlerine ilişkin beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığı görülmektedir. “Özelliklerini İfade Etme” alt faktöründe çocukların yaşlarına göre beceri düzeylerine ilişkin sıra ortalamaları arasında $X^2_{(sd:3)}=38,31$, $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 60 ve üzeri aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarının (238,61), 51 ve altı aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (179,96) ve 52-55 aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (198,40) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

“Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma” alt faktöründe çocukların yaşlarına göre beceri düzeylerine ilişkin sıra ortalamaları arasında $X^2_{(sd:3)}=14,95$, $p=,002<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 60 ve üzeri aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarının (228,38), 56-59 aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (158,08) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

“Cümleleri Tekrar Etme” alt faktöründe çocukların yaşlarına göre beceri düzeylerine ilişkin sıra ortalamaları arasında $X^2_{(sd:3)}=23,45$, $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 60 ve üzeri aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarının (234,20), 51 ve altı aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (184,39) ve 56-59 aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (173,48) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

“Görsel Materyalleri Okuma” alt faktöründe çocukların yaşlarına göre beceri düzeylerine ilişkin sıra ortalamaları arasında $X^2_{(sd:3)}=21,13$, $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 60 ve üzeri aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarının (237,84), 51 ve altı aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra

ortalamalarından (183,59) ve 56-59 aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (182,70) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

“Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme” alt faktöründe çocukların yaşlarına göre beceri düzeylerine ilişkin sıra ortalamaları arasında $X^2_{(s.d:3)}=39,68$, $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 60 ve üzeri aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarının (245,59), 52-55 aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (175,50) ve 56-59 aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (184,39) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

İfade edici dil becerileri ölçeğinin geneline ilişkin çocukların yaşlarına göre beceri düzeylerine ilişkin sıra ortalamaları arasında $X^2_{(s.d:3)}=23,17$, $p=,000<,05$ 'e göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılık 60 ve üzeri aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarının (244,08), 51 ve altı aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (195,12) ve 56-59 aylık olan çocukların beceri düzeylerine ait sıra ortalamalarından (164,68) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 7. Çocukların İfade Edici Dil Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geneli ve Alt Faktörlerinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Ait SpermansRho Korelasyon Analizi Sonuçları

N=393		1	2	3	4	5
1.Özelliklerini İfade Etme	r					
	p					
2. Dil Bilgisi Yapılarını Kullanma	r	0,24*				
	p	,000				
3. Cümleleri Tekrar Etme	r	0,37*	0,53*			
	p	,000	,000			
4. Görsel Materyalleri Okuma	r	0,36*	0,57*	0,62*		
	p	,000	,000	,000		
5. Dinlediklerine Uygun Yanıtlar Verme	r	0,42*	0,48*	0,48*	0,52*	
	p	,000	,000	,000	,000	
İfade Edici Dil Beceri Değerlendirme Ölçeğinin Geneli	r	0,43*	0,90*	0,75*	0,75*	0,64*
	p	,000	,000	,000	,000	,000

*p<,05

Tablo 7 incelendiğinde çocukların ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneli ve alt faktörlerine ait beceri düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı görülmektedir. Özelliklerini ifade etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile dil bilgisi yapılarını kullanma alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,24$, $p=,000<,05$ 'e göre düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Özelliklerini ifade etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile cümleleri tekrar etme alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,37$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeye yakın pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Özelliklerini ifade etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile görsel materyalleri okuma alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,35$,

$p=,000<,05$ 'e göre orta düzeye yakın pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Özelliklerini ifade etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile dinlediklerine uygun yanıtlar verme alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,42$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Özelliklerini ifade etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,43$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Dil bilgisi yapılarını kullanma alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile cümleleri tekrar etme alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,53$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Dil bilgisi yapılarını kullanma alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile görsel materyalleri okuma alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,57$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Dil bilgisi yapılarını kullanma alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile dinlediklerine uygun yanıtlar verme alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,48$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Dil bilgisi yapılarını kullanma alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,90$, $p=,000<,05$ 'e göre yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Cümleleri tekrar etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile görsel materyalleri okuma alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,62$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyin biraz üzerinde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Cümleleri tekrar etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile dinlediklerine uygun yanıtlar verme alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,48$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Cümleleri tekrar etme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,75$, $p=,000<,05$ 'e göre yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Görsel materyalleri okuma alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile dinlediklerine uygun yanıtlar verme alt faktörüne ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,52$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Görsel materyalleri okuma alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,75$, $p=,000<,05$ 'e göre yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Dinlediklerine uygun yanıtlar verme alt faktörüne ilişkin çocukların beceri düzeyleri ile ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ilişkin beceri düzeyleri arasında $r=0,64$, $p=,000<,05$ 'e göre orta düzeyin üstünde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çocukların cinsiyetlerine göre ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ve alt faktörlerine ilişkin beceri düzeyleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kız çocukların ifade edici dil becerileri ile erkek çocukların ifade edici dil becerilerinin birbirine denk olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kız ve erkek çocuklarının ifade edici dil becerileri benzer gelişim ve özelliklere sahiptir. Çocukların yaşlarına göre ifade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geneline ve alt faktörlerine ilişkin beceri düzeyleri arasında ise anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak alt faktörlerde ve ölçeğin genelinde 60 ve üzeri aylık olan çocukların beceri düzeylerinin anlamlı farklılık yaratacak düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Çocukların ifade edici dil özellikleri alt boyutlarına bakıldığında, dinlediklerine uygun yanıtlar verme ve özelliklerini ifade etme başlıklarında daha başarılı oldukları görülmüştür. En başarısız oldukları alanlar ise dil bildisi ile görsel materyalleri okuma alt boyutları olmuştur. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alındığında, bu durumun gelişim özelliklerine uygun olduğu düşünülebilir.

KAYNAKLAR

- Dağabakan, F.Ö. & Dağabakan, D. (2007). *Dil ve Çocukta dil gelişim kuramları*. 15 Ekim 2019 tarihinde <http://www.anaokullu.com/aa-belge/okul-oncesi-makale-dil-gelisimi.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. & Bökeoğlu, Ç. Ö. (2007). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem.
- MEGEP. (2013). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. Ankara: MEB Yayınları.
- Senemoğlu, N. (1989). Okul öncesi eğitimde dilin önemi. *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, 4(14), 21-22.
- Şahan Akpunar, G. (2019). İfade edici dil becerileri değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü:Ankara.
- Temizyürek, F. (2008). Çocukta dil gelişim süreci. *Türkiyat Araştırmaları*, 7, 169-17.
- Tümkaya, S. (2017). Dil gelişimi. Deniz, M.E.(Ed.). *Erken çocukluk döneminde gelişim*.İçinde: (S.28-52), Ankara:Pegem Akademi.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk psikolojisi*. (40. Bsk.), İstanbul: Remzi Kitabevi.

EXTENDED ABSTRACT**“ANALYZING PRESCHOOL CHILDREN’S EXPRESSIVE LANGUAGE SKILLS”*****Introduction***

Language is an instrument that provides the communication and relations between individuals in the society (Temizyürek, 2008). Language acquisition affects mental processes such as thinking, concept development, reasoning, relationship building, problem solving, memory and planning. The language development process begins with birth and continues throughout life. However, the first 10 years of life, especially preschool years, are critical in this process (Senemoğlu, 1989). It was observed that all children learn their native language between the ages of two and five. In the first months, babies make similar sounds. However, with the sound stimulation they receive from the environment, they learn the sound groups of their own language. In cases where these environmental sound stimuli are not provided at an adequate level, it is observed that children's language abilities are delayed (Megep, 2013).

Language development during early childhood progresses promptly. The main objectives of assessing language development are to identify language acquisition impairment and improve language skills. A problem that may occur in the language development area will negatively affect the child's social, cognitive and emotional development areas. Therefore, it is very important to detect problems or delays in language development in advance for early intervention. Early identification of language problems is the first step of an effective intervention.

Methods

The aim of this study was to evaluate the expressive language skills of children attending preschool education. The screening model was chosen as a research approach. Screening models describe an existing situation as it is (Karasar, 2007). The sample consisted of 420 children aged 36-72 months attending preschool and kindergarten. Data were collected using Expressive Language Skills Development Scale (Şahan Akpunar, 2019). In the validity and reliability stages of the Expressive Language Skills Assessment Scale, item reliability was calculated based on expert opinions. The Kendall's W statistic was calculated to calculate inter-rater compliance by applying scales to 15 pre-school children and scoring by 3 raters. Differences between skill levels related to the general and five sub-factors of the expressive language skills assessment scale according to the age of the children were examined by Kruskal-Wallis H test and Mann-Whitney U test was reported to determine the age ranges of the significant differences. Sperman's Rho analysis was used to determine the relationship between the skill levels of the children and the general and sub-factors of the scale

Findings

The results of the research showed that the arithmetic mean of the sub-dimension of *expressing the characteristics* was $\bar{x}=3.78$. The arithmetic mean of the sub-dimension *using grammatical structures* ($\bar{x}=11.07$), *repetition* ($\bar{x}=10.99$), *reading visual materials* ($\bar{x}=8.26$) and *giving appropriate responses* ($\bar{x}=8.33$) was found to be eminent. The results showed that there was no significant difference between the expressive language skill scores of boys and girls ($p=0.548>0.05$). As the age group of children increase, expressive skill scores increased significantly ($p=0.000<0.05$).

Conclusion and Suggestions

The study showed that there was no significant difference between the skill levels of the general and sub-factors of the expressive language skills assessment scale in terms of gender. It was found that the expressive language skills of girls and boys were equivalent. However, age is a determinant for language skills. Five years old preschool children had better expressive language skills in this study. Also, the most unsuccessful areas were sub-dimensions of reading language and visual materials. When the developmental characteristics of children are taken into consideration, it can be considered that this situation is suitable for developmental characteristics.